

Brüssel, 29. mai 2018
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2018/0172 (COD)

9465/18
ADD 7

ENV 357
MI 402
IND 149
CONSOM 158
COMPET 371
MARE 6
RECH 231
SAN 166
ENT 100
ECOFIN 504
CODEC 874

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Kättesaamise kuupäev:	28. mai 2018
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	SWD(2018) 257 final
Teema:	KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT Sidusrühmadega peetud konsultatsioonide kokkuvõttev aruanne <i>Lisatud dokumendile:</i> Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument SWD(2018) 257 final.

Lisatud: SWD(2018) 257 final

Brüssel, 28.5.2018
SWD(2018) 257 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

Sidusrühmadega peetud konsultatsioonide kokkuvõttev aruanne

Lisatud dokumendile:

**Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV teatavate
plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta**

{COM(2018) 340 final} - {SEC(2018) 253 final} - {SWD(2018) 254 final} -
{SWD(2018) 255 final} - {SWD(2018) 256 final}

Kokkuvõttev aruanne konsultatsioonide kohta, mis peeti seoses ettepanekuga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta

1. Sissejuhatus

Käesolevas dokumendis kirjeldatud konsultatsioonide käigus kuulati ära väga erinevate sidusrühmade seisukohad, mured ja ideed, et leida kõige paremad võimalused mereprügi vähendamiseks, eeskätt merre sattuva ühekordselt kasutatava plasti ja mahajäetud, kaotatud või muul moel kõrvaleheidetud kalapüügivahenditest tekkiva prügi vähendamiseks. Tulemusi kasutati sisendina komisjoni plastistrateegia¹ ning ühekordselt kasutatavat plasti ja kalapüügivahendeid käsitleva mõjuhinngu jaoks.

2. Konsulterimisel kasutatud lähenemisviis ja muud teabeallikad

Konsultatsioonid hõlmasid järgmist:

- kaks ühekordselt kasutatava plasti teemalist sidusrühmade seminari 16. juunil ja 14. sept. 2017;
- esialgse mõjuhinngu avalik konsultatsioon/tagasiside;
- intervjuud/*ad hoc* konsultatsioonid sidusrühmadega;
- Eurobaromeetri eriuuring 468 (EK, 2017)² ja Eurobaromeetri kiiruuring 388 (EK, 2014)³;
- veebipõhine avalik konsultatsioon mereprügi vähendamise teemal, milles käsitleti ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja kalapüügivahenditega seotud meetmeid („Reducing marine litter: action on single-use plastics and fishing gear“) 15. detsembrist 2017 kuni 12. veebruarini 2018;
- sidusrühmade konverents „Reinventing Plastics“⁴ toimus 26. septembril 2017, sealhulgas sessioon, kus keskenduti spetsiaalselt mereprügile ja ühekordselt kasutatavatele plastesemetele;
- ringmajanduse sidusrühmade platvormi 2018. aasta konverents 20. veebruaril, sh spetsiaalselt mereprügile pühendatud sessioon.

¹ Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses, COM (2018) 28 final, 18.1.2018.

² <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN>

³ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156>

⁴ http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_388_en.pdf

⁴ https://ec.europa.eu/info/plastics-conference_en

3. Sidusrühmadega konsulteerimise tulemuste kokkuvõte

3.1 Sidusrühmadega peetud seminarid ja konverentsid

Ühekordselt kasutatava plasti teemalistel sidusrühmade seminaridel osalejad olid üldiselt üksmeelel, et ühekordselt kasutatava plastina klassifitseeritud esemed peaksid vastama järgmistele tunnustele (mõne erandiga): levimus merekeskkonnas, lühike kasutusaeg, kasutatakse enamasti kodust eemal olles ja korduskasutatavad või muust materjalist alternatiivid on olemas.

Selgitati välja ühekordselt kasutatava plasti loodusesse sattumise algpõhjused, sh vähene korduskasutamine ja ringlussevõtt, tootedisain, materjalid ja tarbijakäitumine. Algpõhjuseks võib pidada reguleerivate meetmete puudumist.

Arutati reguleerivate ja vabatahtlike meetmete üle, sealhulgas: stiimulid tootjatele ja tarbijatele (rahalised ja käitumispõhised), plastjäätmete parem kogumine, standardite, keeldude ja kohustuste kehtestamine tootedisainile ja jäätmealane aruandlus. Osalejad leidsid, et ühekordselt kasutatava plasti puhul on parim terviklik lähenemisviis kehtestada kogu ELi hõlmav jäätmetekke vältimise eesmärk ja sidusrühmade koostöö. Teisteks võimalikeks meetmeteks peeti jäätmete raamdirektiivi muutmist koos jäätmehierarhia ja keskkonnahoidlike riigihangete põhimõtete ning vabatahtlike kokkulepete parema järgimisega.

Piiravate meetmete arutelu tõsteti esile järgmist:

- teavituskampaaniate tõhusus ei ole kinnitust leidnud ega ole eraldiseisva meetmena piisav;
- keeld võib olla hea viis konkreetsete madala hinnaga esemete tootedisaini muutmiseks, kuid riiklikul tasandil kehtestatud keelud võivad häirida ühtset turgu;
- rakendamise tähtsajad peavad tagama, et asendusmaterjalid vastavad standarditele ja tarbijad on muutusteks ette valmistatud;
- tõhus ennetav meede tarbijakäitumise muutmiseks on maksustamine, mis annab ühtlasi ka tulu; tööstusharu esindajad toonitasid, et võrdsete võimaluste tagamiseks on vaja õiguslikku lähenemisviisi;
- üldiselt nähti sobiva meetmena vähendamiseesmärkide püstitamist konkreetsetele esemetele;
- teiseks võimaluseks peeti seda, et ühekordselt kasutatavaid plasttooteid ei anta müügikohas tasuta.

3.2 Tagasiside esialgsele mõjuhinnaangule

28 tagasiside esitajat toetasid väga sekkumist ELi tasandil, jaemüüjad ja tootjad eelistaksid reguleerivate meetmete asemel vabatahtlikku lähenemisviisi. Erasektor rõhutas ringlussevõtu majandusliku elujõulisuse olulisust, olemasolevate eeskirjade puudulikkust täitmist ja seaduselinki. Mitmed tõid välja vajaduse ringlussevõtu või olelusringi põhise lähenemisviisi

järele, mis toetaks jäätmetekke vältimist, ning kutsusid üles novaatorlusele ja riiklike reguleerivate tõkete kõrvaldamisele.

Ühekordselt kasutatavate plasttoodete mitmekesisuse tõttu sooviti näha diferentseeritud lähenemisviise vastavalt sellele, kas plastist mereprügi moodustavad esemed, 1) mida saab ringlusse võtta või 2) mille jaoks on olemas kestlikud alternatiivid. Juba kogutud esemete osas väljendati suurt huvi laiendatud tootjavastutuse süsteemi vastu. Paljud viitasid tagatishäädussüsteemi edule (nt pudelite korral), kuigi leidsid ka neid, kes hoiatasid jäemüüjaid halbade ja ebaproportsionaalsete majanduslike tagajärgede eest. Niisuguste süsteemide edu tagamisel on üliolulised tegurid muuhulgas olemasolevate jäätmekäitlussüsteemide tõhusus, tarbijakäitumine, kohalik taristu, eseme korduskasutuse võimalused ja nõuete täitmise tagamine. Jäemüüjate väitel oleks selliste toodete puhul, mille saab asendada kestlikuma alternatiiviga, neid eesmäärke kõige parem saavutada tarbija tasandil, kasutades teavituskampaaniaid ja positiivseid stiimuleid. Tähelepanelik soovitati olla biolaguneva plasti kasutamise valdkonnas ning mitu vastajat olid seisukohal, et tarbijale esitatav teave ja märgistus peab olema selge. Ettevõtete esindajad rõhutasid, et piirangud peavad arvestama ühtse turu nõudeid ja halduskoormust.

Kalapüügivahendite teemaline tagasiside keskendus kolmele peamisele valdkonnale: 1) algne olukord ja sellest lähtuvad eeldused, 2) poliitikavariandid ja 3) intervjuu küsimustik.

Tagasiside ja täiendavate allikate kasutamise tulemusel vähenes algses olukorras arvesse võetud plastist kalapüügi- ja põllumajandusvahendite kadu Euroopa meredes 30 protsendilt 15 protsendile. Samuti vaadati üle vesiviljelusest ja kalandusest tekkivate plastijäätmete protsentuaalne jaotus. Algne jaotus oli (Norra andmete alusel) 77 % vesiviljelusest ja 23 % kalandusest. Kuid EL 28 kalapüüki ja vesiviljeluse toodangut täpsemalt arvesse võttes olid osakaalud hoopis 60 % vesiviljelusest ja 40 % kalandusest. Tagasiside põhjal jõuti järeldusele, et algse olukorra puhul tuleb eelduseks võtta sadama vastuvõtuseadmete ja -raajatiste direktiivi, kalanduskontrolli määruse ja jäätmete raamdirektiivi täielik rakendamine.

Neli poliitikavarianti, mida hinnati, olid 1) laiendatud tootjavastutus ilma panditagastussüsteemita, 2) laiendatud tootjavastutus ja panditagastussüsteem, 3) eesmärgistamine (ringlussevõtu eesmärk) ja 4) alternatiivsete materjalide kasutamine ja tootedisaini muutmine. Tagasisides rõhutati mõju kvantifitseerimise olulisust ning seda võeti poliitikavariantides võimalikult suures ulatuses arvesse.

3.3 Intervjuud/*ad hoc* konsultatsioon

Ühekordselt kasutatava plasti problemaatika ja mõjuhinnangu jaoks tehti rohkem kui 30 intervjuud. Nende eesmärk oli kujundada ja testida võimalikke sekkumismeetmeid, analüüsida tehnilist teostatavust ja tõenäolist mõju. Koguti konkreetseid andmeid tulemuslikkuse ja kulude ning selle kohta, kuidas need võiksid võimalike sekkumismeetmete tulemusel muutuda.

Mitu sidusrühmad rõhutasid, et muust materjalist ühekordselt kasutatavate toodete või mitmekordse kasutusega alternatiivide kättesaadavus ja funktsioon on tähtsad, ning nimetasid

tootjatele materjalivahetusega kaasneda võivad kulu. Mitmekordse täitmise süsteemide käitajate ja vee-ettevõtjatega konsulteerimine aitas paremini mõista nii valdkonda kui ka selle ees seisvaid väljakutseid.

Kalapüügivahendite nelja poliitikavariandi kirjeldamise, kvantifitseerimise ja hindamise jaoks koguti sisendinfot 16 vahetud intervjuu ning e-posti ja telefoni teel peetud 15 vestluse abil.

Sidusrühmad nõustasid, et tuleb vähendada kalandusest ja vesiviljelusest lähtuvat plastist mereprügi, ning et selleks peab astuma poliitilisi samme, sh ka ELi tasandil. Enamus pidas välja pakutud nelja poliitikavarianti õigeks valikuks, kuid viidati poliitika ja meetmete rakendamise, nõuete täitmise tagamise ja järelevalve keerukusele ELi tasandil.

Laiendatud tootjavastutus koos panditagastussüsteemiga või ilma selleta leiti olevat kõige kasulikum valik, kuna sellega saab katta sorteerimise, osadeks võtmise ja transportimise kulud ning maksta kogumissüsteemi ülevalpidamise eest. Panditagastussüsteemiga tekiks rahaline stiimul kasutuselt kõrvaldatud vahendite sadamasse tagastamiseks. Tunti aga muret, et sellise süsteemi korral karistatakse kalureid kaotatud vahendite eest ning tekiks oht, et püütakse teiste kasutuskõlblikke püügivahendeid merest välja tuua. Korduvalt viidati edukatele näidetele Islandilt, Norrast ja Taanist. Ringlussevõtu eesmärkide kasutegurina nähti kasutuselt kõrvaldatud vahendite ümbersuunamist prügilatest või jäätmepõletustehastest ringlussevõtukohadesse. Kalapüügi- ja vesiviljeluse vahendite ringlussevõttust saadud materjali turulepääs peab olema tõhusam ning pakenditööstuses ringlussevõetud toorainele konkurentsivõimelise positsiooni saavutamiseks tuleks kasutada avaliku sektori poolset või laiendatud tootjavastutuse alusel rahastamist. Biolagunevat, eriti just soolases vees ja sügaval vee all lagunevat plasti peeti liiga kalliks ja halvasti kättesaadavaks. Lisaks mainisid mõned sidusrühmad, et biolagunev materjal võib tekitada soovi jätta plastist kalapüügivahendite jäätmed merre, mitte sadamasse tagastada.

3.4 Eurobaromeetri konsultatsioonid

Eurobaromeetri 2014. aasta konsultatsioonist selgus, et eurooplased toetavad⁵ üle-euroopalist mereprügi vähendamise eesmärki. Eurobaromeetri eriuuringus 468 (EK, 2017)⁶ nimetasid 33 % vastanutest mereprügi kõige olulisemaks keskkonnaprobleemiks. 72 % ütles, et on vähendanud ühekordsete plastkandekottide kasutamist, kusjuures 38 % olid nende kasutamist vähendanud viimase 12 kuu jooksul. 89 % kuni 94 % vastanutest pidas oluliseks järgmisi meetmeid:

- plasti ringlussevõttu soodustav tootedisain;
- tööstusharu ja jaemüüjate jõupingutused plastpakendite vähendamiseks;
- teavitustöö plastjäätmete vähendamise kohta ning
- rohkem ja paremaid plastjäätmete kogumiskohti kohalikes omavalitsustes.

⁵ Ajavahemikul 3.–7. detsembrini 2013 küsitleti 26 595 ELi kodanikku 28 liikmesriigist.

⁶ Ajavahemikul 23. septembrist kuni 2. oktoobrini 2017 küsitleti 27 881 ELi kodanikku 28 liikmesriigist.

61 % vastanutest pidas oluliseks, et tarbijad maksaksid ühekordselt kasutatavate plasttoodete eest lisatasu. Kogu ELis on üha rohkem neid, kelle arvates peaks keskkonnakaitse küsimustes otsuseid langetama ELis ühiselt.

3.5 Avalik konsultatsioon

Mereprügi vähendamise teemal peetud veebipõhise avaliku konsultatsiooni („Reducing marine litter:

action on single-use plastics and fishing gear“)⁷ käigus 15. detsembrist 2017 kuni 12. veebruarini 2018 saadi 1807 vastust.

Kõige olulisemate mereprügi ja ühekordselt kasutatava plastiga seotud küsimustena toodi välja loomade heaolu, inimeste terviseriskid ja mõju ökosüsteemi teenustele. 95 % vastanutest nõustus, et ühekordselt kasutatava plasti vastu võitlemine on vajalik ja kiireloomuline. Enamiku arvates peaks EL toetama kohustuslikke meetmeid üleilmsel või ELi tasandil. Avaliku sektori asutused olid teisel arvamusel ja märkisid, et ühed meetmed peaks kehtestama ELi tasandil, ja teised kohalikul või riigi tasandil.

Ühekordselt kasutatava plasti vähendamist keskkonnas toetati jõuliselt, kusjuures esmatähtsaks peeti kõrge, kaasi ja joogipudeleid. Meetmetest eelistasid vastanud randade koristamist, aktiivset „prügi väljapüüdmist“ ja mere- ja rannaprügi koguse regulaarset määramist. Ainult tööstus- ja kaubandusorganisatsioonid ei toetanud aktiivset „prügi väljapüüdmist“.

Paljud vastanud teatasid, et on isiklikult vähendanud õhukeste ostukottide, joogipudelite ning korkide ja kaante kasutamist. Kõige vähem oli muutunud krõpsupakkide ja kommipaberite kasutamine. Valdav enamus pidas vähenemise põhjuseks suuremat teadlikkust ühekordselt kasutatava plasti keskkonnamõjust. Vastajad tahtsid kõige rohkem vähendada plastpudelite kasutamist – rohkem kui pooled teatasid, et on seda juba teinud. 77 % oleksid panditagastussüsteemi raames valmis maksma plastpudelite eest väikest lisatasu. Laialdaselt toetati (93 %) varianti asendada järk-järgult ühekordselt kasutatavad plastnõud biolagunevate või korduskasutatavate alternatiividega, isegi kui see tähendab mõningast hinnatõusu. Tööstus- ja kaubandusorganisatsioonide esindajate arvamused läksid lahku seoses valmisolekuga rohkem maksta, ehkki ühekordselt kasutatava plasti kasutamise lõpetamist siiski pooldati.

Märkimisväärset toetust (91 %) leidis ettepanek nõuda sigaretitootjalt rahalist toetust sigaretikonide koristamise kulude katmiseks. Tööstus- ja kaubandusorganisatsioonid sellest niivõrd ei vaimustunud. Sarnast ettepanekut hügieenisidemete tootjate jaoks toetas 79 % vastanutest.

Kõige asjakohasemaks sammuks peeti joogipudelite panditagastussüsteemi (47 %), millele järgnesid kasutamise vähendamise eesmärgid (33 %). Vastajad tõid esile panditagastussüsteemi suure tagastusmäära (ligikaudu 90 %) ja kõrge kvaliteediga lähteaine tekkimise tööstusele, kuid jaemüüjad nägid võimalikke majanduslikke ja tegevusalaseid

⁷ http://ec.europa.eu/environment/consultations/pdf/marine_litter.pdf

tagajärgi, eeskätt väikestele kauplustele, ning kutsusid üles kasutama kohandatud süsteeme, mida rakendatakse riigi tasandil.

Tootedisaini miinimumnõuded leidsid vähem toetust (20 %) ja neid ei soovinud ettevõtjate esindajad. Ühekordselt kasutatava plasti puhul, millele on olemas kestlikud alternatiivid, nt vatipulgad ja nõud, toetasid vastanud õiguslikke meetmeid ja vähendamiseesmärkide seadmist. Samasuguseid õiguslikke meetmeid peeti asjakohaseks ka selliste toodete puhul, millele ei ole selget alternatiivi, nt sigaretikonid ja hügieenisidemed. Selles ühekordselt kasutatavate plasttoodete kategoorias peeti sobivaks laiendatud tootjavastutuse kasutamist.

Veebipõhise avaliku konsultatsiooni kalandust puudutavale osale vastas 340 inimest. 95 % nõustusid, et meetmete võtmine mereprügi vähendamiseks on vajalik ja kiireloomuline. Konkreetselt kalapüügivahendite osas leidis 79 %, et tegutsemine on vajalik ja kiireloomuline. Mereprügi mõju kalandusele ja vesiviljelusele peavad oluliseks või väga oluliseks 100 % kalandusorganisatsioonidest (ja 53 % kõikidest organisatsioonidest). Prügi koristamise kulu peavad oluliseks või väga oluliseks 84 % vastanutest.

80 % arvas, et väga oluline roll muudatuste elluviimisel on kaluritel kui kalapüügivahendite vahetuil kasutajail. Samuti peeti olulisteks osapoolteks ELi, liikmesriike, kohalikke ja piirkondlikke asutusi ning kalandusorganisatsioone. Üllatuslikult peeti erasektori rolli vähemoluliseks, ja seda vaatamata võimalikele laiendatud tootjavastutuse süsteemidele.

Enamus vastas, et „mõned“ püügivahendid kaotatakse (vahemikus 28 % nootade puhul kuni 54 % nakkevõrkude puhul) või heidetakse kõrvale (vahemikus 22 % nootade puhul kuni 43 % õngejadade ja trosside puhul).

Neli eelistatud meetet olid: 1) väljapüütud prügi ja kasutuselt kõrvaldatud püügivahendite kaldale toomise stimuleerimine (88 %), 2) paremad kogumis- ja sorteerimisrajatised laevadel ja sadamates (70 %), 3) koristusaktsioonide stimuleerimine/rahastamine (68 %) ja 4) kehtivate eeskirjade täitmise parem tagamine (67 %).

Lisakommentaariesid pakkusid sidusrühmad välja ka panditagastussüsteeme, karmimaid karistusi saastamise eest, selgitasid koristusaktsioonidega seotud riski ja nende ebaefektiivsust, rõhutasid kalurite harimise olulisust, kutsusid üles püügivahendite märgistamisele, toonitasid, et kõrged sadamatasud toovad kaasa püügivahenditest merel vabanemise, ja kutsusid üles ehitama sobivaid sadamarajatisi.

Küsimuses, millised täiendavad sihipärased meetmed toetaksid püügivahendite kaldaletoomist, eelistasid vastajad (59 %) kaluritele kehtivat panditagastussüsteemi või (53 %) laiendatud tootjavastutust, mis hõlmaks püügivahendite maksustamist. Tunti muret selle üle, et tagatisrahasüsteemiga kannavad kahju need kalurid, kes kogemata kaotatud või tagastamiseks mitesobiva püügivahendi eest panti tagasi ei saa.

3.6 Konverentsid

Brüsselis 26. septembril 2017 toimunud plastiteemalisel konverentsil „Rethinking Plastics“ pakkusid sidusrühmad välja, et kui soovitakse täita mereprügi 50 % vähendamise eesmärki,

mis Euroopa Parlamendis heaks kiideti, on vaja jõulist ELi strateegiat koos konkreetsete meetmetega erinevate ühekordselt kasutatavate plastesemete jaoks.

Tehti ettepanek kasutada siduvaid tarbimise vähendamise eesmärgi, mille täitmise tähtsajad oleksid realistlikud. Võimalike asjakohaste meetmetena toodi välja tarbija motiveerimine, panditagastussüsteem ja ringlussevõtu taristu. Samuti tuleks tegeleda mereprügi koostise, allikate ja liikumise viisidega. Sidusrühmad märkisid ära üldsusele suunatud teavituskampaaniate kehvad tulemused, mis on seotud kampaaniate napi rahastamisega. Keskkonnahoidlikke riigihankeid peeti heaks viisiks suurendada nõudlust ühekordselt kasutatavale plastile alternatiivide leidmise järele.

Ringmajanduse sidusrühmade platvormi 2018. aasta konverentsil,⁸ mis toimus 20.–21. veebruaril 2018, anti põhjalikum ülevaade merekeskkonna ja plastivaldkonna meetmetest.

3.7 Järeldused

Erinevate ühekordselt kasutatavate plastesemete jaoks peeti sobivaks mitmesuguseid meetmeid. Arutati paljude võimaluste üle, olenevalt kehtivast õigusest ja kestlike alternatiivide kättesaadavusest. Laiendatud tootjavastutust üldiselt toetati. Tööstusharu ja ettevõtjate esindajad rõhutasid, et oluline on mõista mõningate meetmetega kaasnevat kulusid, enne kui asutakse neid ellu viima. Samuti toetati õiguslikku lähenemisviisi. Vähendamiseesmärgi toetati, kuid teatavate rakendamistingimuste korral (nt ajalised eesmärgid).

Leiti, et üldiste ELi eesmärkide saavutamiseks on vaja täiendavaid meetmeid ja poliitilisi samme. Sidusrühmad väljendasid valmisolekut maksta ühekordselt kasutatava plasti kestlike alternatiivide eest või maksta lisatasu nõ trahvina ühekordselt kasutatavate plasttoodete kasutamise eest. Teavituskampaaniaid nähti pigem regulatiivseid ja vabatahtlikke meetmeid täiendava tegevusena.

Sidusrühmad leidsid, et kalapüügivahendite osas on meetmete võtmine vajalik ja kiireloomuline. Lisaks parematele sadama vastuvõtuseadmetele ja -rajatistele toetati laiendatud tootjavastutust ja panditagastussüsteemi. Leiti, et laiendatud tootjavastutus koos panditagastussüsteemiga suurendab kulutõhusust ja aitab saavutada plastistrateegia eesmärki vähendada plasti hulka Euroopa meredes.

⁸ http://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/circular-economy-stakeholder-conferenceprogramme_v20180212-2.pdf